

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

**VZDELÁVACÍ PROGRAM
PRE 2. STUPEŇ ZÁKLADNEJ ŠKOLY
PRE ŽIAKOV SO VŠEOBECNÝM INTELEKTOVÝM NADANÍM**

ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie

**Vzdelávací program ako súčasť štátneho vzdelávacieho programu
schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
pod číslom CD-2008-18550/39582-1:914 dňa 26. mája 2009.**

O b s a h

Úvod	3
1. Ciele nižšieho sekundárneho vzdelávania žiakov so všeobecným intelektovým nadaním	4
2. Dosiadnutý stupeň vzdelania a doklad o jeho získaní	6
3. Profil absolventa nižšieho sekundárneho vzdelávania žiakov so všeobecným intelektovým nadaním	6
4. Vzdelávacie oblasti a ich charakteristika	8
5. Charakteristika odboru vzdelávania a podmienky prijímania žiakov	21
6. Vzdelávacie štandardy	22
7. Rámcové učebné plány	23
8. Vyučovací jazyk	24
9. Organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie	25
10. Povinné personálne zabezpečenie	26
11. Povinné materiálno-technické a priestorové zabezpečenie	26
12. Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní	27
13. Osobitosti a podmienky na výchovu a vzdelávanie intelektovo nadaných žiakov s ďalšími špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami	28
14. Zásady a podmienky pre vypracovanie školských vzdelávacích programov	29

Úvod

Štátny vzdelávací program je podľa § 6 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) hierarchicky najvyšším cieľovo programovým projektom vzdelávania, ktorý zahŕňa konkrétne ciele výchovy a vzdelávania, charakteristiku profilu absolventa príslušného školského stupňa, charakteristiku vzdelávacích oblastí, rámcový učebný plán a údaje o povinnom organizačnom, personálnom a materiálno-technickom zabezpečení výchovno-vzdelávacieho procesu. Štátny vzdelávací program pre materské, základné a stredné školy bol vypracovaný a schválený Ministerstvom školstva SR tak, aby podľa neho mohli školy postupovať od 1. septembra 2008. Tento programový dokument je základom, z ktorého vychádzajú štátne vzdelávacie programy pre školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, ktoré vstupujú do platnosti k 1. septembru 2009. Od tohto dňa majú podľa § 161 ods. 27 školského zákona pracovať aj školy pre deti alebo žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami podľa vzdelávacích programov.

Školský systém Slovenskej republiky je budovaný na základe participatívneho demokratického princípu ako model dvojúrovňového programu vzdelávania. Na štátny vzdelávací program nadväzuje na každej jednotlivej škole jej vlastný školský vzdelávací program (§ 7 zákona). Pre vypracovanie školského vzdelávacieho programu je štátny vzdelávací program záväzný (§ 6 ods. 6 pís. a). Predstavuje minimum, ktoré sa v školskom vzdelávacom programe musí objaviť; konkrétnej škole však dáva priestor, aby prostredníctvom vlastného školského vzdelávacieho programu dotvorila obsah vzdelávania podľa špecifických regionálnych a lokálnych podmienok a požiadaviek, pričom stavia na cieľoch, ktoré škole kladie spoločnosť s ohľadom na požadovanú vzdelanostnú úroveň a kultúrnu gramotnosť obyvateľov SR.

Štátne vzdelávacie programy sú vypracované osobitne pre vzdelávacie stupne stanovené Medzinárodnou štandardnou klasifikáciou vzdelávania (International Standard Classification of Education – ISCED), ktoré približne (v § 16) prevzal aj slovenský zákon o výchove a vzdelávaní:

ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie (v našich podmienkach materská škola),

- ISCED 1 – primárne vzdelávanie (prvý stupeň základnej školy)
- ISCED 2 – nižšie sekundárne vzdelávanie (druhý stupeň základnej školy, resp. nižšie ročníky viacročného gymnázia či konzervatória – po ročník zodpovedajúci 9. ročníku ZŠ),
- ISCED 3 – vyššie sekundárne vzdelávanie (vyššie ročníky viacročného gymnázia či konzervatória, štvorročné gymnázium a ostatné stredné školy).

Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní vymedzuje v § 2 písm. j) a q) dieťa, resp. žiaka s nadaním ako dieťa (žiaka) so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Podmienkou je, že dieťa alebo žiak má špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby diagnostikované zariadením výchovného poradenstva a prevencie (§ 2 písm. j). Podľa § 103 ods. 1 sa výchova a vzdelávanie žiakov s nadaním uskutočňuje v školách so zameraním na rozvoj

- a) intelektového nadania detí a žiakov
 1. všeobecného intelektového nadania,
 2. špecifického intelektového nadania,
- b) umeleckého nadania detí alebo žiakov,
- c) športového nadania detí alebo žiakov.

Tento štátny vzdelávací program je určený pre školy podľa § 103 ods. 1 písm. a) bod 1. školského zákona, konkrétne pre školy pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním na

úrovni ISCED 2. Na tejto úrovni môžu žiaci s nadaním získať pomocou modifikovaných edukačných metód, ktoré zodpovedajú ich špeciálnym výchovno-vzdelávacím potrebám, hlbšie vedomosti a spôsobilosti, lepšie chápať fakty v rôznych kontextoch, osvojiť si spôsoby práce s informáciami vrátane ich samostatného vyhľadávania, kombinovania, využívania i tvorby nových poznatkov. Kľúčové kompetencie, ktoré si majú osvojiť, sú však tie isté, aké si osvojujú ostatní žiaci. Princípy štátneho vzdelávacieho programu pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním sú teda totožné s tými, ktoré možno nájsť v Štátnom vzdelávacom programe pre 2. stupeň základnej školy v Slovenskej republike.

Rozdiel je v tom, že vo výchovno-vzdelávacom procese treba zohľadňovať špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby nadaných žiakov. Im sa musia prispôbiť formy, metódy a techniky pedagogickej práce. Vzdelávacie postupy musia zodpovedať kognitívnej úrovni žiakov. Musia akceptovať skutočnosť, že výška nadania jednotlivých žiakov je rôzna, čomu treba prispôbiť aj rôznu náročnosť zadaní a úloh pre relatívne menej, stredne a vysoko nadaných.

V priebehu nižšieho sekundárneho vzdelávania je rovnako ako v predchádzajúcom období potrebné akceptovať vývinové osobitosti intelektovo nadaných žiakov a pri formovaní ich osobnosti zohľadňovať všetky špecifiká emocionálneho a sociálneho vývinu v období prepuberty a puberty. Niektoré prejavy nadaných v období dozrievania môžu byť problémové tak pre samotného žiaka, ako i pre jeho okolie. Jedná sa o také vlastnosti ako individualizmus, ambicióznosť, perfekcionizmus, ale aj zvýšená senzitivita, afektivita a hyperaktivita (verbálna i neverbálna). V práci preto treba aplikovať aj psychologické a výchovné prístupy. Zázemie školy musí poskytnúť podporné mechanizmy, aby vývin intelektovo nadaných žiakov prebiehal optimálne, bez väčších komplikácií. Prístupy pedagógov musia byť odborne kompetentné, vysoko individualizované a zároveň prispievať k formovaniu osobnostnej integrity intelektovo nadaných žiakov. Psychologické služby musia byť dostupné rovnako žiakom ako aj pedagógom.

1. Ciele nižšieho sekundárneho vzdelávania žiakov so všeobecným intelektovým nadaním

Všeobecným cieľom výchovy a vzdelávania žiakov so všeobecným intelektovým nadaním je podnietiť harmonický rozvoj ich osobnosti, aby sa naučili čo najefektívnejšie zhodnocovať a ďalej rozvíjať svoje nadanie, aby pracovali samostatne, tvorivo a so záujmom a aby sa optimálne adaptovali na prostredie rôznorodého sociálneho kontextu.

Predpokladom dosiahnutia cieľov nižšieho sekundárneho vzdelávania je zaistenie kontinuity a plynulého prechodu z primárneho na nižšie sekundárne vzdelávanie. Vývin nadania je prísne individuálny; preto sa môže stať, že nižšieho sekundárneho vzdelávania podľa programu pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním sa budú zúčastňovať nielen žiaci, ktorí podobný program absolvovali aj na 1. stupni ZŠ, ale tiež žiaci, ktorí primárne vzdelávanie absolvovali podľa bežného programu a ich nadanie sa prejavilo až neskôr. Naopak, žiaci, ktorých nadanie sa nebude rozvíjať podľa očakávaní a pre ich individuálny rozvoj sa ukáže vhodnejší bežný vzdelávací program, môžu byť po odbornom pedagogicko-psychologickom posúdení kedykoľvek v priebehu školskej dochádzky preradení do bežnej základnej školy. Preto musí byť program dostatočne pružný, založený na selektívnom (podľa individuálnych výchovno-vzdelávacích potrieb) obohacovaní, nie na akcelerácii.

Základom nižšieho sekundárneho vzdelávania je medzipredmetový prístup, ktorý má zabezpečiť pochopenie vzájomných interdisciplinárnych súvislostí medzi osvojovanými faktami. Východiskom pri získavaní nových znalostí a ďalšom rozvoji kompetencií žiakov sú

ich doterajšie znalosti a spôsobilosti a ich uplatňovanie v rôznorodnej praxi – to vedie k rozvoju synteticko-analytických schopností, spôsobilosti porovnávať a hodnotiť, ako aj samostatne tvorivo a kriticky myslieť.

Nižšie sekundárne vzdelávanie prebieha v období najintenzívnejšieho rozvoja osobnosti intelektovo nadaných žiakov, a to tak vo výkonovej, ako aj záujmovej a motivačnej oblasti a pokiaľ ide o formovanie ich osobnostného profilu. Nevyhnutnou súčasťou cieľov nižšieho sekundárneho vzdelávania je vypestovať zodpovednosť žiakov za vlastné učenie a poskytnúť im príležitosti objaviť a rozvinúť svoje schopnosti a osobnosť v súlade so svojimi možnosťami, vypestovať si primerané sebavedomie i reálne sebahodnotenie, upevniť motiváciu a pripraviť sa tak na vyššie sekundárne vzdelávanie.

Hodnotenie žiakov je založené prevažne na diagnostikovaní pokrokov v osobnom rozvoji. Využívajú sa rôzne formy hodnotenia učiteľom, spolužiakmi i sebahodnotenia, čo umožňuje prostredníctvom pozitívnej motivácie zvýšiť vlastnú angažovanosť žiaka v jeho výkonoch. Hodnotenie musí byť objektívne, spravodlivé, so zohľadnením individuality tohto nadaného žiaka, aby napomáhalo jeho výkonový i osobnostný rozvoj.

Súčasťou výchovno-vzdelávacieho programu musí byť aj regulácia a eliminácia prípadných problémových prejavov osobnosti nadaného žiaka, ako aj korekcia prípadného zdravotného či sociálneho znevýhodnenia, ktoré sa môžu vyskytnúť súbežne s nadaním. Žiaci so všeobecným intelektovým nadaním, ktorí majú aj iné druhy špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb, postupujú podľa individuálneho vzdelávacieho programu, ktorý tieto ich potreby zohľadňuje.

Konkrétnym cieľom nižšieho sekundárneho vzdelávania je príslušnej vývinovej etape primerané rozvinutie týchto kompetencií (výber vychádza z európskeho referenčného rámca kľúčových kompetencií): spôsobilosť celoživotne sa vzdelávať, sociálno-komunikačné spôsobilosti, spôsobilosti v oblasti matematického myslenia, vedeckého a technického poznávania, kompetencie v oblasti informačno-komunikačných technológií, spôsobilosť tvorivo riešiť problémy, ďalej občianske, sociálne a personálne kompetencie, pracovné spôsobilosti, spôsobilosti smerujúce k iniciatívnosti a podnikaniu, ako aj spôsobilosť vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa jej prostriedkami.

Čiastkové ciele nižšieho sekundárneho vzdelávania žiakov so všeobecným intelektovým nadaním možno sformulovať nasledovne:

- osvojiť si a využívať efektívne stratégie nadobúdania poznatkov vrátane tvorivého učenia sa,
- nadobudnúť základné všeobecné vzdelanie prostredníctvom vyhľadávania, osvojovania i samostatného spracúvania a vytvárania informácií a poznatkov,
- primerane rozvinúť vôľové a motivačné vlastnosti, vrátane záujmu a potreby učiť sa aj mimo školy,
- poznať a primerane hodnotiť vlastné pozitíva i negatíva a toto poznanie využívať pri rozhodovaní,
- aktívne tvoriť v oblasti svojich záujmov a prezentovať výsledky tejto činnosti,
- nadobudnúť adekvátnu úroveň komunikačných spôsobilostí,
- naučiť sa pracovať samostatne, ale i spolupracovať v tíme,
- vedieť na primeranej úrovni prezentovať svoje poznatky a názory a vedieť ich obhájiť,
- mať zodpovedný vzťah k sebe a svojmu zdraviu,

- rešpektovať druhých, akceptovať ich duchovno-kultúrne hodnoty, byť tolerantný,
- byť si vedomý svojich práv, ale aj práv tých druhých a rešpektovať vzájomnú súvislosť práv a povinností.

2. Dosiahnutý stupeň vzdelania a doklad o jeho získaní

Úspešným absolvovaním posledného ročníka základnej školy získa žiak nižšie sekundárne vzdelanie; dokladom o tomto vzdelaní je vysvedčenie s doložkou. Do vysvedčenia sa nevyznačuje, že žiak absolvoval program pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním; postačujúcou informáciou je zapísanie všetkých predmetov učebného plánu.

Ukončením vzdelávania na úrovni ISCED 2 splní žiak podmienku pre pokračovanie vo vzdelávaní na vyššom sekundárnom stupni (ISCED 3), v priebehu ktorého ukončuje povinnú školskú dochádzku.

3. Profil absolventa nižšieho sekundárneho vzdelávania žiakov so všeobecným intelektovým nadaním

Absolvent programu nižšieho sekundárneho vzdelávania má osvojené kľúčové kompetencie, ktoré zahŕňajú komplex vedomostí, schopností, spôsobilostí a hodnotových postojov umožňujúcich mu poznávať, účinne konať, hodnotiť, dorozumievať sa s inými a porozumieť sám sebe, začleniť sa do spoločenských vzťahov a osobnostne sa rozvíjať. Jednoduchšie povedané ide o spôsobilosti uplatniť svoje doterajšie vzdelanie v ďalšom vzdelávaní, ale aj v živote za múrmi školy.

Kľúčové kompetencie sa formujú na základe osobnej skúsenosti; nevyjadrujú trvalý stav, ale menia svoju kvalitu a hodnotu počas celého života. Nezastarávajú ako vedomosti, ale majú potenciálnu vlastnosť neustále sa rozvíjať (a preto môžu byť základom celoživotného učenia sa a osobnej flexibility). Sú výsledkom nielen formálneho (školského) vzdelávania, ale aj neformálneho vzdelávania a neinštitucionálneho (informálneho) vzdelávania. Jednotlivé kompetencie sa navzájom prelínajú a majú nadpredmetový programový charakter. Získavajú sa ako produkt komplexného procesu vzdelávania a sebvzdelávania.

Nadväzujúc na spôsobilosti získané v priebehu predchádzajúceho (primárneho) vzdelávania má absolvent nižšieho sekundárneho vzdelania žiakov so všeobecným intelektovým nadaním osvojené v zásade tie isté kľúčové kompetencie ako ostatní žiaci. Konkrétne:

a) Kompetencia celoživotne sa vzdelávať:

- uvedomuje si potrebu autonómneho učenia sa ako prostriedku seberealizácie a osobného rozvoja,
- vie reflektovať proces vlastného učenia a myslenia pri získavaní a spracovávaní nových poznatkov a informácií a uplatňuje rôzne stratégie učenia sa,
- vie kriticky zhodnotiť informácie a ich zdroj, tvorivo ich spracovať a prakticky využívať,
- kriticky hodnotí svoj pokrok, prijíma spätnú väzbu a uvedomuje si svoje ďalšie rozvojové možnosti.

b) Sociálno-komunikačné kompetencie:

- pri získavaní, spracúvaní a odovzdávaní informácií rôzneho typu používa všetky dostupné formy komunikácie, má adekvátny ústny a písomný prejav zodpovedajúci situácii a účelu komunikácie,
- efektívne využíva dostupné informačno-komunikačné technológie,
- vie prezentovať sám seba a výsledky svojej práce na verejnosti, primerane používa odborný jazyk,
- komunikuje v materinskom jazyku a vie sa dorozumieť v dvoch cudzích jazykoch,
- chápe význam a uplatňuje formy takých komunikačných spôsobilostí, ktoré sú základom efektívnej spolupráce založenej na vzájomnom rešpektovaní práv a povinností a na prevzatí osobnej zodpovednosti.

c) Kompetencia uplatňovať matematické myslenie a základné poznávacie schopnosti v oblasti vedy a techniky:

- používa matematické myslenie na riešenie praktických problémov v každodenných situáciách,
- používa matematické modely logického a priestorového myslenia a prezentácie (modely, vzorce, štatistiku, diagramy, grafy, tabuľky),
- získal základy prírodovednej gramotnosti, ktoré mu umožňujú robiť vedecky podložené úsudky, pričom vie použiť získané operačné vedomosti na úspešné riešenie problémov.

d) Kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií:

- má osvojené základné zručnosti pre prácu s počítačom ako predpoklad ďalšieho rozvoja spôsobilostí v tejto oblasti,
- používa základné postupy pri práci s textom a jednoduchou prezentáciou pomocou IKT,
- na PC vie vytvoriť jednoduché tabuľky a grafy a pracovať v jednoduchom grafickom prostredí,
- vie na PC nahrávať a prehrávať zvuky a videá,
- využíva IKT pri vlastnom vzdelávaní,
- uvedomuje si rozdiel medzi reálnym a virtuálnym svetom a riziká, ktoré sú spojené s používaním internetu a IKT.

e) Kompetencia riešiť problémy:

- pri riešení problémov uplatňuje vhodné metódy založené na analyticko-kritickom a tvorivom myslení,
- je pripravený získavať a využívať rôzne, aj inovatívne postupy, formuluje argumenty a dôkazy na obhájenie svojich riešení,
- vie rozpoznať klady i zápory jednotlivých riešení a uvedomuje si aj potrebu zvažovať úroveň ich rizika,
- má predpoklady riešiť konflikty konštruktívne a kooperatívne.

f) Občianske kompetencie

- uvedomuje si základné humanistické hodnoty, zmysel národného kultúrneho dedičstva, uplatňuje a ochraňuje princípy demokracie,
- vyvážene chápe svoje osobné záujmy v spojení so záujmami širšej skupiny, resp. spoločnosti,
- uvedomuje si svoje práva v kontexte so zodpovedným prístupom k svojim povinnostiam, prispieva k naplneniu práv iných,
- je otvorený kultúrnej a etnickej rôznorodosti,
- má predpoklady zainteresovane sledovať a posudzovať udalosti a vývoj verejného života a zaujímať k nim stanoviská, aktívne podporuje udržateľnosť kvality životného prostredia.

g) Sociálne a personálne kompetencie

- uvedomuje si vlastnú identitu a buduje si svoju samostatnosť/nezávislosť ako člen celku,
- ciele a priority si stanovuje v súlade so svojimi reálnymi schopnosťami, záujmami a potrebami,
- osvojil si základné postupy efektívnej spolupráce v skupine – uvedomuje si svoju zodpovednosť v tíme, kde vie tvorivo prispievať k dosahovaniu spoločných cieľov,
- vie odhadnúť a korigovať dôsledky vlastného správania a konania a uplatňovať sociálne prospešné zmeny v medzosobných vzťahoch,

h) Pracovné kompetencie

- vie si stanoviť ciele s ohľadom na svoje profesijné záujmy, kriticky hodnotí svoje výsledky a aktívne pristupuje k uskutočňovaniu svojich cieľov,
- je flexibilný a schopný prijať a zvládať zmeny,
- vie získať a využiť informácie o vzdelávacích a pracovných príležitostiach.

i) Kompetencie smerujúce k iniciatívnosti a podnikavosti

- chápe princípy podnikania a vie zväziť svoje predpoklady pri jeho budúcom plánovaní,
- je schopný inovovať zaužívané postupy riešenia úloh, plánovať a riadiť nové projekty so zámerom dosiahnuť ciele, a to nielen v pracovných činnostiach, ale aj v každodennom živote.

j) Kompetencie vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa jej prostriedkami

- uvedomuje si význam umenia a kultúrnej komunikácie vo svojom živote a v živote celej spoločnosti,
- orientuje sa v umeleckých druhoch a štýloch a rozumie ich hlavným vyjadrovacím prostriedkom,
- základnými prostriedkami výtvarného a hudobného umenia sa vie vyjadrovať na vyššom stupni umeleckej gramotnosti,
- cení si a rešpektuje umenie a kultúrno-historické tradície,
- pozná pravidlá spoločenského kontaktu (etiketu) a uplatňuje ich,
- správa sa kultívovane, primerane okolnostiam a situáciám,
- je tolerantný a empatický k prejavom iných kultúr.

4. Vzdelávacie oblasti a ich charakteristika

Vzdelávacie oblasti sú okruhy, do ktorých je rozčlenený celkový obsah vzdelávania a formovania kľúčových kompetencií. Vzdelávacie oblasti majú nadpredmetový charakter. V štátnom vzdelávacom programe sú do nich začlenené vybrané učebné predmety. Škola si môže do týchto oblastí doplniť ďalšie predmety. Obsah nižšieho sekundárneho vzdelávania žiakov so všeobecným intelektovým nadaním je rozdelený do tých istých ôsmich vzdelávacích oblastí ako obsah vzdelávania ostatných žiakov 2. stupňa ZŠ (resp. prvého stupňa osemročného gymnázia).

Základné predmety v jednotlivých vzdelávacích oblastiach programu ISCED 2 sú uvedené v nasledujúcej tabuľke, za ňou nasledujú charakteristiky jednotlivých vzdelávacích oblastí.

Vzdelávacia oblasť	Učebné predmety
Jazyk a komunikácia	slovenský jazyk a literatúra
	prvý cudzí jazyk
	druhý cudzí jazyk
Matematika a práca s informáciami	matematika
	informatika
Človek a príroda	fyzika
	chémia
	biológia
Človek a spoločnosť	dejepis
	geografia
	občianska náuka
Človek a hodnoty	etická výchova*
	náboženská výchova*
Človek a svet práce	svet práce
	technika
Umenie a kultúra	výtvarná výchova
	hudobná výchova
	výchova umením
Zdravie a pohyb	telesná a športová výchova

* O tom, v ktorom z dvoch alternatívnych predmetov vzdelávacej oblasti Človek a hodnoty sa bude žiak povinne vzdelávať, rozhoduje jeho zákonný zástupca.

Jazyk a komunikácia

Zdôrazňuje sa chápanie jazyka ako nástroja myslenia a medziľudskej komunikácie, čo by sa malo premietnuť do zámerného preferovania rozvoja komunikačných kompetencií, ktoré budú istým teoretickým i praktickým východiskom ich ďalšieho rozvíjania v ostatných vyučovacích predmetoch. Oproti minulosti sa výrazne posilnil komunikatívno-zážitkový model vyučovania jazyka a naopak oslabila sa tendencia vyučovať jazyk ako „školskú podobu“ vednej disciplíny – lingvistiky a obsiahnuť pomerne veľkú sumu jazykových pojmov na vysokej úrovni abstrakcie. Obsah tohto typu sa zredukoval v prospech aktivít žiakov, ktorí majú v čo najväčšom rozsahu interpretačno-hodnotiacim spôsobom pracovať s jazykovými komunikátmi. Najväčší akcent sa pritom kladie na vlastnú tvorbu jazykových prejavov, prácu s informáciami, čitateľskú gramotnosť, schopnosť argumentovať a pod.

V literárnej výchove sa primárnym stáva rozvoj schopností žiaka poznávať svet a zmocňovať sa ho esteticko-umeleckými prostriedkami. Presvedčenie o jedinečnosti a nenahraditeľnosti kognitívneho prístupu k svetu nahrádza smerovanie k pochopeniu špecifik, ktoré v poznávacom procese predstavuje estetické osvojovanie reality. Obsahové

osnovanie predmetu smeruje k rozvíjaniu čitateľských kompetencií, resp. súboru vedomostí, zručností, hodnôt a postojov zameraných na recepciu umeleckého textu (čítanie, deklamácia, počúvanie), jeho analýzu, interpretáciu a hodnotenie. Najdôležitejším prvkom v tejto koncepcii literárnej výchovy je sústredenie dôrazu na čítanie ako všestranné osvojovanie umeleckého textu. Cieľom sa stáva rozvoj čitateľských spôsobilostí, ktoré ďaleko presahujú technický aspekt čítania a smerujú k porozumeniu obsahu textu.

Dobré zvládnutie jazykového učiva a najmä komunikatívnych kompetencií vytvára predpoklad na neskoršie rozvinutie schopnosti úspešne sa uplatniť na trhu práce a v súkromnom živote. Jazyk sa chápe ako znak národnej a individuálnej identity, ako prostriedok komunikácie, vrátane vyjadrovania citov a pocitov, a neskôr nevyhnutý prostriedok profesijnej realizácie jednotlivca.

Cudzie jazyky nadto prispievajú k pochopeniu a objavovaniu takých skutočností, ktoré presahujú oblasť skúseností sprostredkovaných štátnym jazykom. Poskytujú živý jazykový základ a predpoklady pre komunikáciu žiakov v rámci Európskej únie. Umožňujú poznávať odlišnosti v spôsobe života ľudí iných krajín a ich odlišné kultúrne tradície. Poskytujú prehĺbenie vedomostí a vzájomného medzinárodného porozumenia a tolerancie a vytvárajú podmienky pre spoluprácu škôl na medzinárodných projektoch. Na stupni ISCED 2 pribúda žiakom druhý cudzí jazyk. Ak bola prvým cudzím jazykom angličtina, ako druhý cudzí jazyk sa vyučuje nemecký jazyk, ruský jazyk, francúzsky jazyk, španielsky jazyk alebo taliansky jazyk. Ak bol prvým cudzím jazykom jeden z týchto jazykov, ako druhý cudzí jazyk sa na školách pre deti so všeobecným intelektovým nadaním povinne vyučuje anglický jazyk – vzhľadom na jeho súčasnú úlohu ako univerzálneho komunikačného prostriedku vo vedeckých oblastiach i v oblasti IKT.

Kľúčové kompetencie, resp. procesy, ktoré sa vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia rozvíjajú, sú: jazyková percepcia (počúvanie a čítanie) a expresia (hovorenie a písanie). Zvládnutie techník percepcie a expresie textu je základom kompetencie komunikovať s porozumením.

Vzdelávaním v oblasti Jazyk a komunikácia sa dosahujú tieto čiastkové ciele:

- osvojenie si vedomostí a spôsobilostí, ktoré umožnia vzdelávať sa po celý život a zaujať aktívne miesto v socio-kultúrnom prostredí,
- príprava na zodpovedné občianstvo, participovanie na rozvoji demokratickej spoločnosti, pluralizmus a kultúrnu otvorenosť,
- zaručenie rovnakých šancí a sociálnej emancipácie pre všetkých žiakov,
- pochopenie jazyka ako zjednocujúceho činiteľa národného spoločenstva, v ktorom sa odráža historický a kultúrny vývoj národa, a zároveň ako dôležitého prostriedku celoživotného vzdelávania,
- vnímanie a postupné osvojovanie si jazyka ako bohatého mnohotvárneho nástroja získavania a odovzdávania informácií, vyjadrovania vlastných postojov a názorov,
- zvládnutie základných pravidiel medziľudskej komunikácie v konkrétnom kultúrnom prostredí, nadobudnutie pozitívneho vzťahu k jazyku v rámci interkultúrnej komunikácie;
- nadobudnutie pozitívneho vzťahu k slovesným umeleckým dielam, k literatúre a ďalším druhom umenia, ktoré vychádzajú z umeleckých textov, k vlastným čitateľským zážitkom,
- rozvíjanie emocionálneho a estetického cítenia a vnímania,
- pestovanie vedomia jazykovej príslušnosti k istému etniku, pocitu jazykovej príbuznosti a spolupatričnosti s inými etnikami,
- zvyšovanie jazykovej kultúry osvojením si normy spisovného jazyka, kultivovanie ústnych i písomných jazykových prejavov,
- podpora sebadôvery.

Matematika a práca s informáciami

Oblasť zahŕňa učebné predmety matematika a informatika. Učebný predmet matematika sa sústreďuje na dobudovanie pojmu prirodzených, celých a racionálnych čísel a početových výkonov s týmito číslami. Na stupni ISCED 2 sa kladú základy algebry (riešenie rovníc a nerovnic, funkcií). Z geometrie sa paralelne rozvíja rovinná aj priestorová geometria, rozširujú sa žiacke vedomosti o geometrických útvaroch, žiaci sa naučia vypočítať obvod a obsah rovinných útvarov a povrch a objem priestorových útvarov. Zoznamujú sa s meraním dĺžky, obsahu a objemu, ako aj s meraním veľkosti uhlov. Nové matematické poznatky sa žiakom prezentujú s využitím a aplikáciou už osvojených poznatkov a doteraz získaných skúseností.

Cieľom je, aby žiak získal schopnosť používať matematiku vo svojom budúcom živote. Matematika má rozvíjať logické a kritické myslenie, schopnosť argumentovať, ako aj komunikovať a spolupracovať v skupine pri riešení problémov. Žiak spoznáva matematiku ako súčasť ľudskej kultúry a dôležitý nástroj spoločenského pokroku.

Predmet matematika je zameraný na rozvoj matematických kompetencií tak, ako ich formuloval Európsky parlament. Vzdelávací obsah je rozdelený na päť tematických okruhov, v rámci ktorých sa žiaci zoznamujú s primeranými elementárnymi poznatkami a riešeniami praktických úloh. Sú to:

- čísla, premenné a početové výkony s číslami,
- vzťahy, funkcie, tabuľky, diagramy,
- geometria a meranie,
- kombinatorika, pravdepodobnosť, štatistika,
- logika, dôvodenie, dôkazy.

Informatika podobne ako matematika rozvíja myslenie žiakov, ich schopnosť analyzovať a syntetizovať, zovšeobecňovať, hľadať vhodné stratégie riešenia problémov a overovať ich v praxi. Vedie k presnému vyjadrovaniu myšlienok a postupov a ich zaznamenaniu vo formálnych zápisoch, ktoré slúžia ako všeobecný prostriedok komunikácie. Poslaním vyučovania informatiky je viesť žiakov k pochopeniu základných pojmov, postupov a techník používaných pri práci s údajmi a k porozumeniu toku informácií v počítačových systémoch. Buduje tak informatickú kultúru, t. j. vychováva žiakov k efektívnemu využívaniu prostriedkov informačnej civilizácie rešpektujúc právne a etické zásady používania informačných technológií a produktov. Pre dosiahnutie tohto cieľa je dôležité aplikovanie informačných technológií aj vo vyučovaní iných predmetov, v medzipredmetových projektoch, v celoškolských programoch i pri riadení školy.

Vzdelávací obsah informatiky je rozdelený na päť tematických okruhov:

- informácie okolo nás,
- komunikácia prostredníctvom IKT,
- postupy, riešenie problémov, algoritmické myslenie,
- princípy fungovania IKT,
- informačná spoločnosť.

Človek a príroda

Vo vzdelávacej oblasti Človek a príroda dostávajú žiaci príležitosť skúmať prírodu a poznávať ju ako systém, ktorého súčasťou sa seba pôsobia a vzájomne sa ovplyvňujú, čím sa priebežne menia. Na tomto poznaní je založené pochopenie dôležitosti prírodnej rovnováhy pre existenciu živých sústav vrátane človeka. Činnostný a bádateľský charakter vyučovania prírodovedných predmetov umožňuje žiakom hlbšie porozumieť zákonitostiam prírodných

procesov, a tým aj uvedomiť si užitočnosť prírodovedných poznatkov a ich aplikácií v praktickom živote.

Cieľom prírodovedného vzdelávania je dosiahnuť, aby žiaci:

- porozumeli prírodným aspektom vplývajúcim na život človeka a vedeli primerane svojej vývinovej úrovni vysvetliť prírodné javy vo svojom okolí,
- zaujímali sa o prírodu a dianie v nej,
- vedeli získavať informácie o prírode a jej zložkách prostredníctvom vlastných pozorovaní a experimentov v prírode i v laboratóriu,
- rozvíjali svoje zručnosti pri práci s grafmi, tabuľkami, schémami, obrázkami, náčrtmi,
- vybuodovali si pozitívny vzťah k prírodným vedám.

Žiaci majú poznať tiež základné princípy ochrany krajiny a životného prostredia a osvojiť si základné princípy zdravého životného štýlu. Dôležité je hľadať zákonité súvislosti medzi pozorovanými vlastnosťami prírodných objektov a javov, ktoré nás v každodennom živote obklopujú, a porozumieť ich podstate. To vyžaduje interdisciplinárny prístup, a preto aj využitie medzipredmetových vzťahov nielen medzi predmetmi v rámci tejto vzdelávacej oblasti, ale aj spoluprácu s predmetmi ako sú geografia a matematika.

Vzdelávacia oblasť sa realizuje prostredníctvom základných učebných predmetov biológia, fyzika a chémia, ako aj v rámci prierezovej témy environmentálna výchova. K rozvíjaniu prírodovednej gramotnosti prispieva aj geografia a predmety vzdelávacej oblasti Matematika a práca s informáciami. Vzdelávací proces má žiakom sprostredkovať poznanie, že neexistujú bariéry medzi jednotlivými úrovňami organizácie prírody a odhaľovanie jej zákonitostí je možné len prostredníctvom koordinovanej spolupráce všetkých prírodovedných odborov s využitím prostriedkov IKT. Prírodovedné poznatky sú pritom interpretované aj ako neoddeliteľná a nezastupiteľná súčasť kultúry ľudstva.

Človek a spoločnosť

Táto vzdelávacia oblasť sa snaží uchovať kontinuitu tradičných hodnôt našej spoločnosti v súlade s aktuálnymi integračnými procesmi, viesť k vnímaniu vlastenectva a národnej hrdosti v kontexte európanstva a multikulturalizmu. Tvoria ju učebné predmety dejepis, geografia a občianska náuka, no jej témy sa prelínajú aj vzdelávacími oblasťami Človek a hodnoty, Umenie a kultúra, súvisia s prierezovou témou Multikultúrna výchova a ďalšími predmetmi a témami.

V rámci vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť sa žiaci zoznamujú s vývojom ľudskej spoločnosti, s najvýznamnejšími spoločenskými javmi a procesmi, ktoré sa premietajú do každodenného života. Učia sa vnímať svet integrujúco vo vzájomnom vzťahu medzi prírodou a spoločnosťou. Poznanie minulosti vlastného národa ako aj národov Európy a sveta, oboznámenie sa so zemepisnými charakteristikami svojej vlasti a regiónov sveta a utváranie pozitívnych občianskych postojov je predpokladom získania občianskych kompetencií, ktoré patria vo vzdelávaní ku kľúčovým. Žiaci získavajú základné vedomosti o spoločenskom prostredí, ktorého sú súčasťou – o svojej rodine, škole, obci, regióne, o ostatných regiónoch Slovenska. Oboznamujú sa s územím, obyvateľmi, ich tradíciami a zvykmi, so svetom detí i dospelých, osvojujú si pravidlá a normy správania doma, v škole a na verejnosti. Učia sa orientovať v časových údajoch o histórii vlastnej rodiny, svojej vlasti i ľudskej spoločnosti. Vyučovanie ich vedie k pochopeniu vlastného miesta a roly v spoločnosti, ako aj k tomu, aby svojimi postojmi a konaním prejavovali občiansku aktivitu, vlastenectvo, zodpovednosť k sebe, svojim blízkym, národu a celej spoločnosti. Vychováva ich k láske k vlasti a súčasne rozvíja a upevňuje ich vedomie príslušnosti k európskemu civilizačnému a kultúrnemu prostrediu.

Vzdelávacia oblasť otvára priestor pre kultivovanie kľúčových individuálnych a spoločenských kompetencií, učí vidieť veci a javy vo vzájomných súvislostiach, ponúka argumenty, inšpiruje k tvorivému riešeniu otázok dôležitých pre vzdelanostnú spoločnosť. Rozvíja myšlienkové operácie, praktické zručnosti a vedomie vlastnej identity žiaka. Cieľom je naučiť žiakov:

- orientovať sa v čase a priestore,
- získať základné spôsobilosti poznávať historický materiál,
- získať základné vedomosti zo svetových a národných dejín,
- chápať príčiny a dôsledky historických udalostí,
- čítať a interpretovať historické mapy, obrázky, fotografie, tabuľky a iné prostriedky používané v dejepise,
- osvojiť si normy spoločenského správania a občianskeho spolužitia,
- rešpektovať hodnoty pozitívnych medziľudských vzťahov,
- pracovať s informáciami o Slovenskej republike ako časti zeme a o Zemi ako celku,
- rozumieť premenám krajiny, ktoré podmieňuje človek,
- čítať a interpretovať obrázky, fotografie, grafy, tabuľky, prierezy, schémy a diagramy používané ako prostriedky geografie,
- zvládnuť bežné situácie v osobnom i občianskom živote,
- nachádzať vlastné miesto a rolu v spoločnosti,
- orientovať sa v aktuálnom verejnom živote Slovenskej republiky i vo svete,
- chápať podstatu demokracie, práv a povinností občanov, rozpoznávať protiprávne konanie a uvedomovať si jeho dôsledky,
- kultivovane vyjadrovať a obhajovať vlastné myšlienky, názory a postoje,
- spracúvať projekty a prezentovať ich výsledky,
- mať úctu k vlastnému národu i k iným národom a národnostiam,
- chápať a rešpektovať kultúrne, náboženské a iné odlišnosti ľudí a spoločenstiev,
- budovať si kladný vzťah ku všetkým humánnym a demokratickým hodnotám,
- budovať vlastnú identitu ako sebavedomého občana svojej vlasti, Európy a príslušníka ľudského rodu.

Človek a hodnoty

Vzdelávacia oblasť Človek a hodnoty sa zameriava na budovanie a kultiváciu duševného, duchovného a sociálneho rozmeru žiakov. Napomáha im postupne si vytvárať takú hodnotovú orientáciu, aby ako dospelí jedinci bol prínosom pre ľudské spoločenstvo.

Cieľom je vychovať osobnosť s vlastnou identitou a hodnotovou orientáciou, v ktorej úcta k človeku a k prírode, spolupráca, prosociálnosť a národné hodnoty zaujímajú významné miesto. Plnenie tohto cieľa sa nedosahuje iba poskytovaním informácií o morálnych zásadách, ale najmä zážitkovým učením, ktoré účinne podporuje pochopenie a zvnútornenie mravných noriem a napomáha osvojenie správania, ktoré je s nimi v súlade. Výchova a vzdelávanie pripravuje mladých ľudí pre život v tom zmysle, aby raz ako dospelí prispeli k vytváraniu harmonických a stabilných vzťahov v rodine, na pracovisku, medzi spoločenskými skupinami, v národe a medzi národmi.

Formovanie osobnosti v rámci oblasti Človek a hodnoty sa realizuje v jednom z dvoch povinne voliteľných učebných predmetov – etická výchova alebo náboženská výchova.

Povinne voliteľný učebný predmet etická výchova sa v prvom rade zameriava na výchovu k prosociálnosti, ktorá sa odráža v morálnych postojoch a v regulácii správania žiakov. Jej súčasťou je aj usmerňovanie rozvoja sociálnych spôsobilostí – otvorenej

komunikácie, empatie, pozitívneho hodnotenia iných, ako aj podpora mentálnej hygieny. Etická výchova sa tak podieľa na primárnej prevenciu porúch správania a učenia.

Povinne voliteľný učebný predmet náboženská výchova vedie žiakov na ceste k náboženskému poznaniu, formuje ich náboženské vyznanie, svedomie a osobnú vieru ako prejav náboženského myslenia a identity človeka. Učebné osnovy náboženskej výchovy rímskokatolíckeho náboženstva schvaľuje v zmysle zmluvy s Vatikánom Konferencia biskupov Slovenska.

Vzdelávanie v oblasti Človek a hodnoty má nasledujúce čiastkové ciele:

- rozvoj sebaúcty, autonómneho cítenia a myslenia,
- budovanie schopnosti hodnotiť, zaujímať stanoviská, rozlišovať dobro od zla,
- osvojenie si spôsobilosti efektívne komunikovať,
- pochopenie zmyslu dobrých medziľudských vzťahov a poznanie zásad, na ktorých sa dajú budovať,
- zvnútornenie prosociálnych hodnôt, postojov a sociálnych noriem,
- rozvinutie prosociálneho správania,
- rozvíjanie sociálnych spôsobilostí,
- akceptovanie spoločenskej a kultúrnej rôznorodosti a tolerancia odlišných názorov, presvedčení a kultúrnych prejavov.

V predmete náboženská výchova ide navyše o:

- formovanie spoločenstva žiakov,
- rozvíjanie reflexie Boha, významu sveta, zmyslu a hodnoty života a noriem pre konanie človeka,
- nachádzanie odpovedí na základe zjavenia a viery cirkvi,
- oboznamovanie sa so skutočnosťou viery a s poslanstvom, na ktorom sa viera zakladá, a napomáhanie prostredníctvom uvažovania rozumom zdôvodniť vieru,
- prijímanie osobných rozhodnutí vo vzťahu k iným konfesiam a náboženstvám, k svetonázorom a ideológiám,
- pochopenie a toleranciu voči rozhodnutiam druhých,
- motiváciu k osobnému náboženskému životu a k zodpovednému konaniu v cirkvi a v spoločnosti.

Človek a svet práce

Zmyslom zaradenia tejto vzdelávacej oblasti do štátneho vzdelávacieho plánu je budovanie vzťahu žiakov k práci a ich príprava na výber povolania. Žiakov treba pripraviť na život v praxi a na to, aby sa v budúcnosti vedeli uplatniť na trhu práce (napr. aby dodržiavali pravidlá, povinnosti a záväzky, aby sa vedeli adaptovať na zmenené pracovné podmienky). K pracovnej činnosti a jej výsledkom by mali pristupovať nielen z hľadiska kvality, ale aj funkčnosti, hospodárnosti a spoločenského významu.

Kľúčové kompetencie sa v tejto oblasti budujú napĺňaním nasledovných cieľov:

- vytvárať pozitívny vzťah k práci a posilňovať zodpovednosť za kvalitu výsledkov svojej i spoločnej práce,
- osvojiť si základné pracovné zručnosti a návyky v rôznych pracovných oblastiach používaním vhodných nástrojov, náradia a pomôcok pri práci i v bežnom živote,
- osvojiť si základné spôsobilosti potrebné k organizácii a plánovaniu práce,
- posilňovať vytrvalosť a sústavnosť pri plnení zadaných úloh, vynakladať úsilie na dosiahnutie kvalitného výsledku
- uplatňovať tvorivosť a vlastné nápady pri pracovnej činnosti,

- získať sebadôveru potrebnú k tvorbe postojov a hodnôt vo vzťahu k ľudskej práci, technike a životnému prostrediu,
- chápať pracovné činnosti ako príležitosti k sebarealizácii, sebazvedávaniu a k rozvíjaniu podnikateľského myslenia,
- orientovať sa v rôznych odboroch ľudskej činnosti, formách fyzickej a duševnej práce,
- získať potrebné poznatky a zručnosti významné pre možnosť uplatnenia, ako aj pre voľbu vlastného študijného zamerania a pre ďalšiu životnú a profesijnú orientáciu,
- rešpektovať hodnoty ochrany prostredia a chápať význam recyklácie materiálov a produktov.

Umenie a kultúra

Vzdelávacia oblasť nadväzuje na primárny stupeň výchovy a vzdelávania a ďalej rozvíja kreatívne vyjadrovacie schopnosti žiakov prostredníctvom vybraných prostriedkov výtvarného umenia vrátane architektúry a dizajnu, prostredníctvom hudby, ale aj dramatických umení a filmu, tiež pomocou elektronických médií. Umelecké vyjadrovanie je chápané v širších súvislostiach kultúry v rámci spoločných tém a medzipredmetových väzieb aj s predmetmi ostatných vzdelávacích oblastí.

Dôležitým poslaním oblasti je budovanie vlastnej kultúrnej identity vychádzajúcej z kultúrno-historického vedomia, chápanie miesta súčasného umenia v živote a aktívna účasť na ňom. Prostredníctvom umenia sa rozvíja schopnosť porozumieť iným kultúram, rešpektovať a tolerovať ich hodnoty. Rozvíja sa záujem žiakov o kultúrne dedičstvo a jeho aktualizované formy (na úrovni sociálnej skupiny, regiónu, národa a štátu, európskej kultúrnej oblasti). Žiaci sa zoznamujú s kultúrou iných národov, učia sa chápať význam kultúrnych a umeleckých pamiatok, ako aj súčasnú umeleckú tvorbu a prejavy kultúry. Spoznávajú typické umelecké a kultúrne prejavy ťažiskových epoch vývoja kultúry, vybrané typické diela a autorov svetového a slovenského umenia.

Žiaci sa učia využívať základné kultúrne nástroje na kultivovanú komunikáciu, rozlišovať rôzne súčasti kultúry (umenie, veda, náboženstvo, šport) a rozumieť ich súvislostiam. Učia sa rozlišovať hlavné umelecké druhy, ich médiá, formy, hlavné tendencie a štýly, vyjadrovacie prostriedky, základné kompozičné princípy; opisovať svoje estetické zážitky z vnímania umeleckých diel, chápať význam estetickej činnosti v každodennom živote, chápať význam umenia v živote jednotlivca a spoločnosti.

Prostredníctvom vzdelávacieho obsahu tejto oblasti sa formujú samostatné a zodpovedné postoje k súčasnej kultúrnej ponuke, k móde a k subkultúram, rozvíja sa kritické myslenie vo vzťahu k ponuke masmédií a k iným súčasným kultúrnym procesom. Rozvíjajú sa interkultúrne kompetencie žiakov pre komunikáciu a spoluprácu s príslušníkmi iných kultúr.

V rámci nižšieho sekundárneho vzdelávania si žiaci osvojujú základy viacerých umeleckých druhov, zoznamujú sa s ich špecifikami i možnými prienikmi a ich miestom v kultúre. Postupne sa rozvíja ich komplexné vnímanie umenia a kultúry v súvislostiach súčasných kultúrnych procesov a aktuálnych problémov. Zoznamujú sa tiež so zákonitosťami etikety, rozvíjajú svoje schopnosti spolupracovať a kultúrne komunikovať na základe pravidiel etikety. Výchova a vzdelávanie v tejto oblasti využívajú skúsenosť postavenú na osobnom zážitku, reflexiu tejto skúsenosti, aktívne odskúšanie vlastných poznatkov, na čom je založený ďalší rozvoj skúsenosti a jej komunikácie.

V 5.-7. ročníku do tejto oblasti patria predmety výtvarná výchova a hudobná výchova, v 8.-9.ročníku výchova umením. Vzdelávaciú oblasť však obohacujú aj témy z literárnej výchovy, dejepisu, geografie, etickej a multikultúrnej výchovy. V školskom programe je

možné zaviesť tiež predmet dramatická výchova, ktorý využíva synergické pôsobenie viacerých umeleckých odvetví pri formovaní osobnosti žiaka.

K cieľom vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra patrí:

- získať vedomie vlastnej kultúrnej identity, rozvíjať vlastné kultúrno-historické vedomie,
- rozvíjať kultivovanú vizuálnu, sluchovú, jazykovú a pohybovú gramotnosť,
- získať schopnosť kreatívne vyjadrovať myšlienky, skúsenosti a emócie vybranými prostriedkami rôznych umení,
- rozlišovať rôzne súčasti kultúry (umenie, veda, náboženstvo, šport a i.), rozumieť ich úlohu v živote jednotlivca a spoločnosti,
- rozlišovať hlavné umelecké druhy,
- vedieť opísať svoje estetické zážitky z vnímania umeleckých diel,
- chápať význam estetických faktorov a estetickej činnosti v každodennom živote, ako aj význam umenia v kultúre a v živote jednotlivca a spoločnosti,
- chápať význam kultúrnych a umeleckých pamiatok,
- porozumieť súčasnej umeleckej a kultúrnej tvorbe,
- zaujímať sa o kultúrne dedičstvo svojho regiónu, národa a štátu a zoznamovať sa s kultúrou iných národov a regiónov,
- získavať informácie o miestnom, národnom, európskom a svetovom kultúrnom dedičstve, vedieť ich spracovať a kriticky vyhodnocovať,
- získať vedomosti o významných umeleckých dielach z európskej tradície,
- vážiť si celosvetové kultúrne dedičstvo, kultúrne a umelecké hodnoty rôznych svetových kultúr, rešpektovať a tolerovať hodnoty iných kultúr,
- poznať pravidlá etikety, vedieť na ich základe kultúrne komunikovať,
- zaujímať zodpovedné postoje k súčasnej kultúrnej ponuke, k móde a k subkultúram,
- uplatňovať kritické myslenie voči mediálnej ponuke a iným súčasným kultúrnym procesom,
- získať základné interkultúrne kompetencie pre komunikáciu s príslušníkmi iných kultúr.

Zdravie a pohyb

Vzdelávacia oblasť Zdravie a pohyb vytvára priestor pre uvedomenie si potreby celoživotnej starostlivosti o svoje zdravie, ktorej neoddeliteľnou súčasťou je pohyb. Dôraz v tejto vzdelávacej oblasti je kladený na základné informácie súvisiace so zdravým spôsobom života. Hlavným predmetom je telesná a športová výchova, ale svojimi témami prispievajú k problematike zdravého spôsobu života aj predmety biológia, etická výchova, technika, svet práce a priezová téma Ochrana života a zdravia.

Charakteristickým znakom vzdelávacej oblasti je získavanie praktických skúseností a nadobúdanie vedomostí vedúcich k rozvoju pohybových schopností, zlepšovaniu pohybovej výkonnosti, k osvojeniu si základov športov, ktoré žiak bude využívať a perspektívne ich uplatní v štruktúre vlastného pohybového režimu. Najdôležitejším poslaním oblasti je vytváranie vzťahu k pravidelnej pohybovej činnosti ako nevyhnutnému základu zdravého životného štýlu nielen počas školskej dochádzky, ale i v dospelosti.

Žiaci končiaci základnú školu by mali mať vytvorenú predstavu o význame telesnej a športovej aktivity pri upevňovaní zdravia, mali by poznať účinok vykonávaných cvičení na organizmus. Mali by samostatne prejavovať záujem o pohybové činnosti, mať zodpovedajúcu úroveň pohybových schopností v súlade so svojimi pohybovými predpokladmi a záujmami, mať osvojené pohybové činnosti, z ktorých si dokážu vytvoriť pohybové programy pre vlastnú potrebu.

Základné pohybové prostriedky a poznatky o význame pohybových aktivít pre zdravie, prevenciu ochorení, správnej životosprávy, športovej činnosti a jej organizovaní, pohybovej výkonnosti a jej hodnotení sú v predmete telesná a športová výchova rozdelené do štyroch modulov:

- zdravie a jeho poruchy,
- zdravý životný štýl,
- zdatnosť a pohybová výkonnosť,
- športové činnosti pohybového režimu.

Všeobecné ciele telesnej a športovej výchovy možno sformulovať takto:

- osvojiť si, zdokonaľovať a upevňovať pohybové návyky a zručnosti na úrovni primeranej veku a individuálnym osobitostiam,
- zvyšovať svoju pohybovú gramotnosť, rozvíjať kondičné a koordinačné schopnosti, zvyšovať všeobecnú pohybovú výkonnosť a zdatnosť,
- dbať o svoje zdravie a naučiť sa ovplyvňovať ho prostredníctvom vykonávanej pohybovej aktivity,
- vytvoriť si trvalý vzťah k pohybovej aktivite, telesnej výchove a športu s ohľadom na osobné záujmy, predpoklady a individuálne potreby ako súčasť zdravého životného štýlu a predpoklad celoživotnej starostlivosti o vlastné zdravie.

Povinnou súčasťou štátneho vzdelávacieho programu sú okrem vzdelávacích oblastí tiež tzv. **prierezové témy**, ktoré sa vzdelávacími oblasťami prelínajú. Odrážajú aktuálne problémy súčasnosti, slúžia na zdôraznenie aplikačného charakteru preberaného učiva, prispievajú ku komplexnosti vzdelávania žiakov a pozitívne ovplyvňujú proces utvárania a rozvíjania kľúčových kompetencií (spôsobilostí) žiakov.

Prierezové témy možno vyučovať v rámci jednotlivých učebných predmetov, alebo formou kurzov, prípadne samostatných predmetov zaradených v rámci voliteľných hodín v školskom vzdelávacom programe. Jednou z prierezových tém je tvorba projektu (na ľubovoľnú tému). Avšak pri vzdelávaní žiakov so všeobecným intelektovým nadaním možno vypracúvanie projektov a ich prezentáciu pokladať za mimoriadne vhodnú formu vyučovania všetkých povinných prierezových tém, ako aj ďalších tém, ktoré si škola zaradiť do svojho vzdelávacieho programu, alebo ktoré navrhnu samotní žiaci.

Na úrovni nižšieho sekundárneho vzdelávania zavádza štátny vzdelávací program tieto povinné prierezové témy:

- Osobnostný a sociálny rozvoj,
- Dopravná výchova – výchova k bezpečnosti v cestnej premávke,
- Environmentálna výchova,
- Ochrana života a zdravia,
- Multikultúrna výchova,
- Mediálna výchova,
- Tvorba projektu a jeho prezentácia.

Osobnostný a sociálny rozvoj

Prierezová téma Osobnostný a sociálny rozvoj je zameraná na zvyšovanie ľudského potenciálu žiakov, poskytuje im základy pre plnohodnotný a zodpovedný život. Ten vyžaduje nielen akademický rozvoj človeka, ale aj rozvoj jeho osobných a sociálnych spôsobilostí, ktoré akademický rozvoj spätne podporujú. Cieľom je, aby žiak získaval a udržal si osobnostnú integritu, pestoval kvalitné medziľudské vzťahy, rozvíjal sociálne spôsobilosti potrebné pre osobný a sociálny život a spoluprácu.

Téma sa prelína všetkými vzdelávacími oblasťami, pričom sa pri jej uskutočňovaní berú do úvahy aktuálne potreby žiakov. Uplatňuje sa aj vzdelávanie k ľudským právam a rodinná výchova. Osobnostný a sociálny rozvoj má najviac priestoru v predmete etická výchova, ale pre dosiahnutie jeho cieľov je dôležité venovať sa mu aj v rámci náukových predmetov. Nevyhnutné je, aby sa všetky témy realizovali prakticky, prostredníctvom vhodných cvičení, modelových situácií, diskusií, hier a iných interaktívnych metód. Vhodné je vymedziť osobnostnému a sociálnemu rozvoju aj osobitný čas a zaradiť do rozvrhu príslušne zameraný kurz.

Čiastkové ciele tejto prierezovej témy možno vymedziť takto:

- rozvíjať sebareflexiu, rozmyšľať o sebe, spoznávať sám seba, svojich dobrých ale aj slabých stránok, rozvíjať sebaúctu a sebadôveru,
- naučiť sa preberať zodpovednosť za vlastné konanie, osobný život a sebazvdelávanie,
- naučiť sa uplatňovať svoje práva, ale aj rešpektovať práva, názory a potreby ostatných,
- formovať spôsobilosti vedúce k prevencii sociálnopatologických javov (šikanovania, agresivity, užívania návykových látok).

Dopravná výchova – výchova k bezpečnosti v cestnej premávke

V každodennom živote sa žiaci stávajú účastníkmi cestnej premávky ako chodci, korčuliari, kolobežkári, cyklisti, cestujúci v prostriedkoch hromadnej alebo osobnej dopravy a pod. Okrem pozitívnych stránok má doprava a motorizmus aj veľa záporných stránok. Neúmerný je počet dopravných nehôd, ktorých účastníkmi sú deti v mladšom a staršom školskom veku. Základné vedomosti, zručnosti a návyky zamerané na bezpečné správanie sa v rôznych dopravných situáciách získavajú deti najmä prostredníctvom školy.

Dopravná výchova je povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov základných škôl. Úlohou výchovy k bezpečnosti v cestnej premávke je postupne pripraviť deti na samostatný pohyb v cestnej premávke ako chodcov alebo cyklistov, pričom je potrebné mať na zreteli aj aspekt výchovy budúcich vodičov motorových vozidiel. Prierezová tematika sa realizuje v špecializovaných kurzoch počas alebo na konci školského roka, a to v objekte školy, na detských dopravných ihriskách, alebo v bezpečných priestoroch v okolí školy.

Ciele výchovy k bezpečnosti v cestnej premávke na ZŠ zahŕňajú oblasť kognitívnu, afektívnu a psychomotorickú, ktoré je potrebné proporcionálne rozvíjať. K týmto cieľom patrí:

- pochopiť funkcie dopravy ako riadeného systému vymedzeného všeobecne záväznými právnymi predpismi,
- sformovať si mravné vedomie a správanie v zmysle morálnej a právnej zodpovednosti pri chôdzi a jazde v cestnej premávke,
- uplatňovať v cestnej premávke zásady bezpečného správania podľa všeobecne záväzných právnych predpisov, a to ako chodec, korčuliar, cyklista, cestujúci (spolujazdec) a pod.,
- rozvinúť spôsobilosť pozorovať situáciu v cestnej premávke, vyhodnocovať ju z hľadiska bezpečnosti a aplikovať návyky bezpečného správania v praktickom živote,
- zvládnuť základné taktické prvky chôdze a jazdy v cestnej premávke,
- pochopiť význam technického stavu a údržby vozidiel pre bezpečnú jazdu v cestnej premávke,
- uvedomiť si význam technických podmienok dopravy a zariadení ovplyvňujúcich bezpečnosť cestnej premávky.

Environmentálna výchova

Problém zachovania života na Zemi sa stáva globálnym. Environmentálna výchova je preto nevyhnutnou súčasťou vzdelávacieho obsahu nižšieho sekundárneho vzdelávania. Realizuje sa v rámci predmetov všetkých vzdelávacích oblastí, najviac priestoru má v biológii, chémii, geografii, občianskej náuke a etickej výchove. Všeobecným cieľom tejto prierezovej témy je prispieť k rozvoju osobnosti žiaka tak, aby nadobudol schopnosť chápať, analyzovať a hodnotiť vzťahy medzi človekom a jeho životným prostredím na základe poznania zákonov, ktorými sa riadi život na Zemi, aby poznal a chápal súvislosti medzi vývojom ľudskej populácie a vzťahom k prostrediu v rôznych oblastiach sveta, aby pochopil súvislosti medzi lokálnymi a globálnymi problémami a vlastnú zodpovednosť vo vzťahu k životnému prostrediu.

Čiastkové ciele možno sformulovať nasledovne:

- citlivo pristupovať k prírode, k prírodnému a kultúrnemu dedičstvu,
- prehĺbovať, rozvíjať a upevňovať hodnotový systém, vnímať život ako najvyššiu hodnotu,
- posilňovať pocit zodpovednosti vo vzťahu k živým organizmom a ich prostrediu, vo vzťahu k zdravému životnému štýlu a k estetickým hodnotám prostredia,
- podporovať aktívny prístup k tvorbe a ochrane životného prostredia prostredníctvom praktickej výučby,
- rozvíjať spôsobilosti, ktoré sú nevyhnutné pre každodenné konanie a postoje človeka k životnému prostrediu,
- učiť sa spolupracovať pri ochrane a tvorbe životného prostredia na miestnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni,
- pochopiť sociálne a kultúrne vplyvy, ktoré determinujú ľudské hodnoty a správanie, vedomie individuálnej zodpovednosti za vzťah človeka k prostrediu ako spotrebiteľa a výrobcu,
- vedieť hodnotiť objektivnosť a závažnosť informácií o stave životného prostredia a komunikovať o nich,
- racionálne obhajovať a zdôvodňovať svoje názory a stanoviská,
- pochopiť význam udržateľného rozvoja ako pozitívnej perspektívy ďalšieho vývoja ľudskej spoločnosti.

Ochrana života a zdravia

Táto prierezová téma sa v základných školách realizuje prostredníctvom jednotlivých učebných predmetov (najmä biológie a telesnej a športovej výchovy) ako aj samostatných organizačných foriem vyučovania – účelových cvičení. Integruje postoje, vedomosti a zručnosti žiakov zamerané na ochranu života a zdravia v mimoriadnych situáciách, ale aj pri pobyte a pohybe v prírode.

Cieľom výchovy a vzdelávania je pripraviť každého jednotlivca na život v prostredí, v ktorom žije. Prierezová téma je orientovaná predovšetkým na zvládnutie situácií vzniknutých vplyvom priemyselných a ekologických havárií, dopravnými nehodami, živelnými pohromami a prírodnými katastrofami. Zároveň napomáha zvládnuť nevhodné podmienky v situáciách vzniknutých pôsobením cudzej moci či terorizmom voči občanom nášho štátu.

Výchovno-vzdelávacie pôsobenie sa zameriava na tri oblasti:

- riešenie mimoriadnych situácií – civilná ochrana,
- zdravotná príprava,
- pobyt a pohyb v prírode.

K cieľom prierezovej témy patrí:

- formovať vzťah k problematike ochrany svojho zdravia a života, ale aj zdravia a života iných ľudí,
- získať potrebné teoretické vedomosti a praktické zručnosti,
- nadobudnúť vedomosti a zručnosti v sebaochrane a poskytovaní pomoci iným v prípade ohrozenia zdravia a života.
- rozvinúť morálne vlastnosti tvoriace základ vlasteneckého a národného cítenia,
- formovať predpoklady na dosiahnutie vyššej telesnej zdatnosti a celkovej odolnosti organizmu voči fyzickej a psychickej záťaži v náročných životných situáciách.

Multikultúrna výchova

Multikultúrna výchova je zaradená do obsahu vzdelávania s ohľadom na slovenské kultúrne prostredie, kde po stáročia spolunažívali príslušníci rôzneho etnického, národného, náboženského a kultúrneho pôvodu. Multikultúrnosť slovenskej spoločnosti však nikdy neznamenala len pokojné spolunažívanie rôznych skupín obyvateľov, ale vždy bola a dodnes je poznačená aj predsudkami a stereotypmi, ktoré sa prejavujú v rôznych podobách neznášanlivosti, rasizmu či xenofóbie.

Tradičná kultúrna rozmanitosť sa pritom v súčasnosti ešte prehĺbuje vďaka viacerým trendom, ktoré sa často zastrešujú pojmom globalizácia. Jedným z týchto trendov, ktorý výrazne zvyšuje rozmanitosť kultúr na Slovensku, je migrácia príslušníkov vzdialenejších a doposiaľ nepoznaných kultúr a subkultúr. Je zrejmé, že žiaci všetkých vekových kategórií budú čoraz častejšie v osobnom aj verejnom živote vystavení rôznym kultúrnym vplyvom a v čoraz väčšej miere sa budú dostávať do kontaktu s príslušníkmi iných kultúr. Preto je potrebné, aby boli na tieto výzvy pripravení a aby boli schopní rozoznať, rešpektovať a podporovať rôzne kultúrne ukotvenie vo svojom okolí.

Cieľom prierezovej témy multikultúrna výchova je preto výchovné a vzdelávacie pôsobenie zamerané na rozvoj poznania rozličných tradičných aj nových kultúr a subkultúr, akceptáciu kultúrnej rozmanitosti ako spoločenskej reality a rozvoj tolerancie, rešpektu a prosociálneho správania a konania vo vzťahu ku kultúrnej odlišnosti. Edukačná činnosť je zameraná na to, aby škola a školské vzdelávanie fungovali ako spravodlivé systémy, kde majú všetci žiaci rovnakú príležitosť rozvíjať svoj potenciál. Žiaci spoznávajú svoju kultúru aj iné kultúry, históriu, zvyky a tradície ich predstaviteľov, rešpektujú tieto kultúry ako rovnocenné a dokážu s ich príslušníkmi konštruktívne komunikovať a spolupracovať.

Multikultúrnou výchovu možno prirodzene realizovať v rámci humanitných a spoločenskovedných predmetov. Prvky multikultúrnej výchovy však možno v obsahovej a metodologickej rovine či s pomocou vhodných príkladov rozvíjať aj v prírodovedných predmetoch či pri výučbe materinského a cudzích jazykov.

Mediálna výchova

Jedným z významných socializačných faktorov ovplyvňujúcich hodnoty, postoje a správanie jedinca sú médiá. Osvojenie spôsobilosti kompetentne zaobchádzať s médiami je cieľom mediálnej výchovy ako prierezovej témy.

Čiastkové ciele sú nasledovné:

- lepšie porozumieť pravidlám fungovania mediálneho sveta a zmysluplne sa v ňom orientovať,
- osvojiť si stratégie kompetentného zaobchádzania s rôznymi druhmi médií a ich produktmi,
- selektívne využívať médiá a ich produkty podľa toho, ako kvalitne plnia svoje funkcie, najmä osvetovú a výchovno-vzdelávaciu,

- kriticky posudzovať mediálne šírené posolstvá, objavovať v nich to hodnotné, čo pozitívne ovplyvňuje osobnostný a sociálny rast,
- uvedomovať si negatívne mediálne vplyvy na vlastnú osobnosť a snažiť sa ich zodpovedným prístupom eliminovať,
- vytvárať si na základe prijímaných informácií vlastný názor na médiá,
- samostatne tvoriť mediálne produkty (príspevky do školského časopisu, rozhlasu, na školské webové stránky ap.)

Tvorba projektu a jeho prezentácia

Prierezová téma spája viaceré kompetencie, ktoré chceme u žiakov rozvíjať – spôsobilosť komunikovať, argumentovať, používať informácie a pracovať s nimi, riešiť problémy, poznať sám seba a svoje schopnosti, spolupracovať v skupine, tvoriť, prezentovať svoj či skupinový produkt, adekvátne prezentovať sám seba. Žiaci si majú osvojiť postupnosť jednotlivých krokov a metodológiu tvorby projektu, ktorú budú môcť využívať vo všetkých učebných predmetoch, ako aj v mimoškolskej činnosti. Učia sa prezentovať svoju prácu písomne aj verbálne a tiež s použitím informačných a komunikačných technológií. Projekty možno realizovať v každom povinnom učebnom predmete. Témy môže zadávať učiteľ, ale vhodné je, keď ich navrhujú aj samotní žiaci. Môže ísť o témy zaradené v školskom vzdelávacom programe, ale aj akékoľvek iné aktuálne témy, ktoré žiakov zaujímajú.

Spôsobilosti získané pri riešení a prezentácii projektu sú mimoriadne dôležité pre uplatnenie v takých oblastiach činnosti ako je veda (prírodovedné i spoločenskovedné a humanitné disciplíny), technika, pedagogika – teda v oblastiach, v ktorých sa predpokladá ďalší rozvoj a uplatnenie žiakov s intelektovým nadaním.

K cieľom tvorby a prezentácie projektov patrí:

- oboznámiť sa s funkciou, obsahom a formálnou úpravou písomností osobnej agendy a spôsobom ich tvorby,
- vyhľadávať problémy, klásť otázky, formulovať a overovať hypotézy,
- učiť sa plánovať a realizovať postupnosť krokov potrebných na dosiahnutie cieľa,
- získavať, selektovať a spracúvať informácie adekvátne riešenému problému,
- naučiť sa organizovať vlastnú prácu,
- rozvíjať spôsobilosť riadiť sám seba, spolupracovať v tíme i riadiť prácu v tíme,
- získať základné spôsobilosti pre plánovanie a realizáciu jednoduchého výskumu,
- na základe získaných informácií a údajov formulovať jednoduché závery,
- vedieť vytvoriť plán prezentácie,
- prezentovať výsledky projektu písomnou alebo ústnou formou,
- naučiť sa tvoriť prezentácie pomocou IKT, zvládnuť ich formálnu úpravu,
- naučiť sa adekvátne komunikovať, vyjadrovať svoje myšlienky, reagovať na otázky, argumentovať.
- naučiť sa na úrovni obhajovať svoje tézy, myšlienky a názory.

5. Charakteristika odboru vzdelávania a podmienky prijímania žiakov

Druhý stupeň základnej školy pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním, resp. prvý stupeň osemročného gymnázia pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním poskytuje nižšie sekundárne vzdelávanie (ISCED 2). To predstavuje všeobecné vzdelávanie, ktorého obsah je rovnaký pre všetkých žiakov v Slovenskej republike. Nadaní žiaci ho však získavajú modifikovanými postupmi, prispôbenými ich špeciálnym výchovno-vzdelávacím potrebám. Nižšie sekundárne vzdelávanie trvá päť rokov, v individuálnych prípadoch môže

byť skrátené preskočením ročníka alebo absolvovaním viacerých ročníkov počas jedného školského roku.

Podmienky prijatia žiakov do škôl pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním stanovuje § 105 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní a Vyhláška MŠ SR č. 307/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní žiakov so všeobecným intelektovým nadaním.

6. Vzdelávacie štandardy

V doterajšom systéme výchovy a vzdelávania pracovali všetky školy podľa štátom schválených učebných osnov, v ktorých bol definovaný výchovno-vzdelávacie cieľ a obsah jednotlivých učebných predmetov. Podľa súčasných predpisov (§ 7 ods. 4 písm. f) a § 9 ods. 5 zákona č. 245/2008 Z. z.) sú učebné osnovy súčasťou školského vzdelávacieho programu. Každá škola si vypracúva vlastné učebné osnovy; ich minimálny rozsah je daný vzdelávacím štandardom príslušného štátneho vzdelávacieho programu (§ 9 ods. 6).

Štátny vzdelávacie program pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním nemá osobitné vzdelávacie štandardy. Učebné osnovy škôl pre týchto žiakov budú odlišné, v niektorých vzdelávacích oblastiach bohatšie ako osnovy bežných škôl, v iných možno stručnejšie, no vzdelávacie štandard – teda minimum, ktoré nadaní žiaci musia zvládnuť, je rovnaký ako vzdelávacie štandard všetkých ostatných škôl.

Vzdelávacie štandardy sú podľa § 6 ods. 4 písm. g) školského zákona súčasťou štátneho vzdelávacieho programu. Podľa § 9 ods. 1 obsahujú súbor požiadaviek na osvojenie si vedomostí, zručností a schopností, ktoré majú deti a žiaci získať, aby mohli pokračovať vo vzdelávaní v nadväzujúcej časti vzdelávacieho programu alebo aby im mohol byť priznaný stupeň vzdelania podľa tohto zákona. Práve potreba nadväznosti, reálna možnosť, že podľa programu pre žiakov s intelektovým nadaním na stupni ISCED 2 sa budú vzdelávať aj žiaci, ktorí predchádzajúci alebo nasledujúci stupeň absolvujú v škole s iným vzdelávacím programom, je dôvodom, prečo musia byť vzdelávacie štandardy uplatňované na rôznych školách toho istého stupňa ISCED rovnaké. V štátnom vzdelávacom programe pre bežné školy sa k tomu uvádza: „Obsahová časť vzdelávacieho štandardu určuje minimálny obsah vzdelávania. Jeho hlavným cieľom je zjednocovať, koordinovať, resp. zabezpečovať kompatibilitu minimálneho obsahu vzdelávania na všetkých školách.“

Podstatu vzdelávacích štandardov vysvetľuje štátny vzdelávacie program pre bežné školy takto: V novom výchovno-vzdelávacom systéme sa kladie zvýšený dôraz „na výstup zo vzdelávania... Je to štruktúrovaný popis spôsobilostí. Vzdelávanie je úspešné vtedy, ak vieme, k akým cieľom podľa požiadaviek majú žiaci dospieť. Preto sa v štátnom vzdelávacom programe kladie dôraz na formulovanie požiadaviek na výstup z témy, z ročníka alebo celého stupňa podľa charakteru predmetu. Požiadavky na výstup sú sformulované v časti programu s názvom vzdelávacie štandard“. V skutočnosti sú vzdelávacie štandardy k štátnym vzdelávacím programom pre stupne ISCED 1, ISCED 2 a ISCED 3a pripojené ako prílohy. Tieto prílohy sú záväzné aj pre tvorbu učebných osnov škôl pre žiakov s intelektovým nadaním.

Zákon č. 245/2008 Z. z. v § 9 ods. 2 stanovuje: “Vzdelávacie štandardy pre deti a žiakov sa členia na a) výkonové štandardy, ktoré určujú kritériá úrovne zvládnutia vedomostí, zručností a schopností, b) obsahové štandardy, ktoré určujú rozsah požadovaných vedomostí a zručností.“ Tvorba vzdelávacích štandardov je náročný proces, ktorý nie je doteraz zavŕšený. Štandardy rôznych učebných predmetov v prílohe štátneho vzdelávacieho programu sú spracované na rôznej úrovni, niektoré stručne, iné podrobnejšie, niektoré nie sú

členené v zmysle zákona, nakoľko boli pripravované ešte pred schválením zákona v parlamente. Vzdelávacie štandardy sa budú priebežne upravovať. Momentálne platné znenie bude vždy dostupné na www.minedu.sk.

7. Rámcové učebné plány

Vzdelávacia oblasť	Predmet	Ročník:	5.	6.	7.	8.	9.
Jazyk a komunikácia	slovenský jazyk a literatúra		5	4	4	4	4
	prvý cudzí jazyk		4	4	3	3	3
	druhý cudzí jazyk		-	2	2	2	2
Matematika a práca s informáciami	matematika		4	4	4	4	4
	informatika		1	1	1	1	1
Človek a príroda	fyzika		-	1	1	2	1
	chémia		-	-	1	1	2
	biológia		1	1	1	1	1
Človek a spoločnosť	dejepis		1	1	1	1	1
	geografia		1	1	1	1	1
	občianska náuka		1	1	1	0,5	0,5
Človek a hodnoty	etická / náboženská výchova		1	1	1	0,5	0,5
Človek a svet práce	svet práce		-	-	0,5	0,5	-
	technika		-	-	0,5	0,5	-
Umenie a kultúra	výtvarná výchova		1	1	1	-	-
	hudobná výchova		1	1	1	-	-
	výchova umením		-	-	-	1	1
Zdravie a pohyb	telesná a športová výchova		2	2	2	2	2
Povinná časť spolu			23	25	26	25	24
Voliteľné hodiny (v rámci školského vzdelávacieho programu)			5	5	5	6	7
Spolu (povinné + voliteľné)			28	30	31	31	31
Nepovinné predmety (individuálne voliteľné)			0-4	0-4	0-4	0-4	0-4

Tieto rámcové učebné plány vychádzajú z rámcových učebných plánov štátneho vzdelávacieho programu pre 2. stupeň bežných základných škôl v Slovenskej republike (ISCED 2). Uplatňujú sa pri tvorbe učebných plánov školského vzdelávacieho programu na 2. stupni základnej školy pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním a pri tvorbe učebných plánov prvých štyroch ročníkov osemročného gymnázia pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním (v takom prípade sa vychádza z údajov pre ročníky 6. – 9.).

Rámcový učebný plán pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním je v porovnaní s rámcovým učebným plánom bežných škôl upravený pridaním niektorých hodín, ale v niektorých prípadoch aj redukciou dotácie takých predmetov, ktorých látku si žiaci vzhľadom na úroveň svojho nadania osvoja rýchlejšie (resp. s menšou potrebou opakovania) ako žiaci bežných škôl. O hodinu týždenne je rozšírené povinné vyučovanie prvého cudzieho jazyka v 5. a 6. ročníku a druhý cudzí jazyk zaradený od 6. ročníka sa dotuje dvoma, nie jednou hodinou týždenne. Matematika má mať na celom druhom stupni ZŠ k dispozícii najmenej 4 hodiny týždenne a informatika celú hodinu. Zodpovedá to faktu, že oblasť informačno-komunikačných technológií a komunikácia v cudzom jazyku sú pre neskoršie uplatnenie intelektového nadania v praxi mimoriadne dôležité.

Najmenej hodinu týždenne má k dispozícii výchova umením v 8. a 9. ročníku. Táto dotácia (zvýšená oproti bežnej ZŠ na dvojnásobok) umožní osvojovať si v praktickom kontexte obsahy spoločné so slovenskou literatúrou a dejepisom. Slovenský jazyk má povinnú dotáciu oproti rámcovému učebnému plánu bežných škôl zníženú v 8. a 9. ročníku o hodinu týždenne. Nadané deti nepotrebujú na zvládnutie základnej látky toľko času a rozšírené vyučovanie nie je indikované pre všetkých nadaných žiakov; ten, kto sa chce pripravovať v oblasti lingvistiky, môže mať učebný plán v tejto oblasti rozšírený v rámci voliteľných hodín či nepovinných predmetov. To isté sa týka dejepisu, ktorému rámcový učebný plán pre všeobecne intelektovo nadaných žiakov vymedzuje v 9. ročníku iba hodinu týždenne.

Pokiaľ v školskom vzdelávacom programe nebude dotácia občianskej náuky, etickej/náboženskej výchovy a predmetov vzdelávacej oblasti Človek a svet práce rozšírená na celú hodinu, možno tieto predmety zaradiť do rozvrhu hodín každý druhý týždeň. Všetky predmety možno vyučovať aj blokovo, ak pritom bude dodržaná týždenná dotácia alebo celková dotácia za obdobie, v ktorom sa blokové vyučovanie realizovalo.

Vzhľadom na navýšenie povinných hodín v 5.-7. ročníku je v porovnaní s bežným učebným plánom v školách pre deti so všeobecným intelektovým nadaním v týchto ročníkoch o hodinu menej voliteľných hodín využiteľných pri zostavení školských učebných plánov. Časť voliteľných hodín v 8. a 9. ročníku nemusí byť zaradená ako povinná časť programu pre všetkých žiakov, ale ako povinne voliteľné predmety, z ktorých si jednotliví žiaci povinne vyberajú podľa individuálnych schopností a záujmov.

Súhrnný počet povinných a voliteľných hodín je oproti bežným učebným plánom ISCED 2 v 5., 6., 8. a 9. ročníku vyšší o jednu hodinu týždenne. Navyiac si jednotliví žiaci so všeobecným intelektovým nadaním môžu podľa svojich záujmov a schopností individuálne vybrať do štyroch hodín nepovinných predmetov, ak ich škola ponúka.

8. Vyučovací jazyk

Vyučovacím jazykom v školách pre deti so všeobecným intelektovým nadaním je štátny jazyk.

Ak je žiak školy pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním dieťaťom občanov patriacich k národnostnej menšine, môže mať v rámci voliteľných predmetov v učebnom

pláne zaradený predmet jazyk a literatúra príslušnej národnosti. Povinná dotácia predmetu slovenský jazyk a literatúra sa mu v 5.-9. ročníku ZŠ, resp. v 5.-8. ročníku osemročného gymnázia neznižuje.

Vo svojom jazyku sa žiak so všeobecným intelektovým nadaním, ktorý je dieťaťom občanov patriacich k národnostnej menšine, môže vzdelávať v škole s vyučovacím jazykom príslušnej národnostnej menšiny podľa individuálneho vzdelávacieho programu, ktorý zohľadní jeho špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby.

9. Organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie

Výchova a vzdelávanie žiakov so všeobecným intelektovým nadaním v školách pre žiakov s nadaním je organizovaná v súlade s § 103, § 104 a § 106 zákona č. 245/2008 Z. z. a vyhláškou MŠ SR č. 307/2008 Z. z. Na stupni ISCED 2 sa jedná o piaty až deviaty ročník základnej školy pre žiakov s intelektovým nadaním. Takáto škola je zvyčajne zriadená ako plnoorganizovaná základná škola (§ 29 ods. 3 písm. a) školského zákona).

Vzdelávanie na 2. stupni základnej školy pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním alebo v osemročnom gymnáziu pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním je celodenné v rámci dennej formy štúdia (§ 54, ods. 2 a 6 školského zákona). Poobedňajšie vyučovanie je zamerané predovšetkým na záujmové aktivity nadaných žiakov.

Podľa § 104 ods. 9 školského zákona je v triede piateho až deviateho ročníka základnej školy (teda na stupni ISCED 2) pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním najviac 16 žiakov. Triedy možno spájať do oddelení s vyšším počtom žiakov a vyučovanie realizovať v oddeleniach (zlúčených triedach). Vyučovanie niektorých predmetov alebo tém sa realizuje v rámci jednotlivých tried, alebo aj v menších skupinách (delenie triedy), ktoré sa vytvárajú spravidla s ohľadom na úroveň a štruktúru nadania jednotlivých žiakov. Na zabezpečenie plnenia cieľov vzdelávacieho programu a vzhľadom na individuálne schopnosti a záujmy žiakov možno pri vyučovaní podľa potreby spájať aj jednotlivé skupiny z rôznych tried.

Vyučovanie sa organizuje v hodinových alebo dvojhodinových časových jednotkách, jedna vyučovacia hodina má 45 minút. Možno ho však organizovať aj blokovo, ak bude dodržaná celková časová dotácia za obdobie, v ktorom sa blokovo vyučovanie realizuje. Pri dodržaní tejto podmienky možno do spoločného tematického bloku spájať aj rôzne predmety, čím sa pri vyučovaní niektorých tém lepšie zabezpečí uplatnenie medzipredmetových vzťahov.

Vzdelávací proces v škole pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním je výrazne individualizovaný. Jednotliví žiaci s intelektovým nadaním môžu byť podľa § 103 zákona č. 245/2008 Z. z. preradení do vyššieho ročníka bez absolvovania predchádzajúceho ročníka (ods. 9 písm. d), absolvovať viacero ročníkov počas jedného školského roka (ods. 9 písm. e), absolvovať niektoré učebné predmety vo vyššom ročníku (ods. 9 písm. f), alebo v oblasti, v ktorej prejavujú nadanie, súčasne študovať predmety alebo odbory vzdelávania stredných škôl (ods. 9 písm. h). Môžu tiež postupovať podľa individuálneho učebného plánu (§ 26).

Ak je intelektovo nadaný žiak súčasne žiakom so zdravotným znevýhodnením, pracuje podľa individuálneho výchovno-vzdelávacieho programu (§ 4 ods. 3 vyhlášky MŠ SR č. 307/2008 Z. z.), v ktorom musia byť zohľadnené aj výchovno-vzdelávacie potreby vyplývajúce z tohto znevýhodnenia.

10. Povinné personálne zabezpečenie

Realizácia štátneho vzdelávacieho programu vo výchovno-vzdelávacom procese si vyžaduje zodpovedajúce personálne podmienky, ktoré zabezpečia efektívnosť vzdelávania a vytváranie kooperatívnych sociálnych vzťahov medzi jeho účastníkmi. Učitelia žiakov s intelektovým nadaním musia spĺňať požiadavky pedagogickej a odbornej spôsobilosti podľa platných predpisov. Na stupni ISCED 2 to bude aprobácia pre vyučovanie jednotlivých predmetov štátneho vzdelávacieho programu i ďalších predmetov zaradených v školskom vzdelávacom programe. Predmety, ktoré sú v školskom vzdelávacom programe zaradené nad rámec štátneho vzdelávacieho programu, a predmety, v ktorých sa poskytuje rozšírené vzdelávanie, môže vyučovať učiteľ s aprobáciou pre vyšší stupeň vzdelávania, vysokoškolský učiteľ, alebo odborník z vedecko-výskumnej či technickej praxe. Edukáciu nadaného žiaka so zdravotným znevýhodnením možno podľa § 104, ods. 8 školského zákona zabezpečovať aj s pomocou asistenta učiteľa.

Pedagogickí pracovníci škôl pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním sa prijímajú na základe výberového konania, ktoré zohľadňuje požiadavky na ich pedagogické, odborné, ale aj osobnostné kompetencie. Riaditeľ školy zabezpečí, aby boli odborne zaškolení a dostatočne uvedení do špecifík práce s intelektovo nadanými žiakmi. Pedagógovia si zvyšujú kvalifikáciu postgraduálnym vzdelávaním, špeciálnym inovačným štúdiom alebo cyklickým vzdelávaním zameraným na pedagogiku nadaných.

Podobne ako v štátnom vzdelávacom programe pre bežné školy sa stanovuje, že pedagogickí zamestnanci:

- preukazujú odborné a pedagogicko-psychologické spôsobilosti, ktoré využívajú pri pedagogickej komunikácii, motivácii žiakov, ich diagnostikovaní, hodnotení, pozitívnom riadení triedy a udržiavaní neformálnej disciplíny,
- riadia svoj sebarozvoj a celoživotné učenie v odbornej oblasti a osobnostnom raste,
- sú ako súčasť kolektívu schopní efektívnej a ľudsky podporujúcej komunikácie, spolupráce, práce v tímoch a kooperatívneho riešenia problémov.

Vedúci pedagogickí zamestnanci okrem toho:

- svojimi manažérskymi spôsobilosťami vytvárajú predpoklady pre fungujúce, motivované spolupracujúce spoločenstvo v škole s náročnou profesionálnou klímou a podporujúcim prostredím,
- zaujímajú sa o svoj rast, ako aj odborný a osobnostný rast všetkých členov kolektívu a vytvárajú preň podmienky.

Pri vzdelávaní žiakov so všeobecným intelektovým nadaním na stupni ISCED 2 je povinne zabezpečená spolupráca s psychológom, ktorý sleduje osobnostný, kognitívny, emocionálny a sociálny vývin žiakov, intervnuje doň psychologickými prostriedkami, ak je to potrebné, a poskytuje poradenské služby pedagogickým pracovníkom. Na školách s väčším počtom žiakov zabezpečuje každodenný systematický psychologický servis školský psychológ. Menšie školy využívajú služby psychológa centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, ktorý diagnostikoval všeobecné intelektové nadanie žiakov.

11. Povinné materiálne-technické a priestorové zabezpečenie

Dôležitou podmienkou uskutočňovania vzdelávacieho programu pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním sú priestorové podmienky a materiálne-technické zabezpečenie školy, ktoré umožní plnenie výchovno-vzdelávacích cieľov v súlade s týmto

vzdelávacím programom a učebným plánom, ako aj špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami žiakov.

Priestory školy sa členia na:

- všeobecné učebne (triedy),
- jazyková učebňa (učebne),
- špeciálne učebne predmetov, ktorých vyučovanie to podľa školského vzdelávacieho programu vyžaduje (chémia, technika...)
- učebňa informatiky,
- telocvičňa, resp. učebňa (učebne) s upraveným bezpečným povrchom podlahy,
- učebňa (učebne) upravená na pracovné vyučovanie,
- informačno-študijné centrum (knížnica, médiotéka),
- priestory pre aktívne využitie voľného času, spoločné činnosti a relaxáciu,
- priestory vhodné pre hromadné stretávanie sa žiakov celej školy alebo tried, učiteľov a rodičov,
- priestory pre záujmovú činnosť po vyučovaní (školský klub, záujmové krúžky),
- miestnosti pre prípravné práce učiteľov a ich relaxáciu (zborovňa, kabinety),
- priestory pre uloženie učebných pomôcok,
- kancelárie vedenia školy a nepedagogických zamestnancov školy,
- ďalšie pomocné priestory pre zaistenie chodu školy (kotolňa, sklad ap.),
- priestory pre odkladanie odevov a obuvi (šatne),
- spoločné priestory pre hygienu žiakov vrátane WC
- priestory pre hygienu zamestnancov školy vrátane WC
- priestory spoločného stravovania,
- miestnosť pre riešenie zdravotných problémov,
- školské ihrisko, školský dvor alebo iný pozemok vhodný na športy, relaxáciu, prípadne vyučovanie na čerstvom vzduchu.

K povinnému materiálnemu a technickému vybaveniu patria:

- polyfunkčné vybavenie učební, umožňujúce žiakom pracovať pri rôznom rozmiestnení pracovných miest, ako i na zemi,
- funkčné vybavenie špeciálnych učební (jazyky, chémia, technika...)
- vybavenie miestností na voľný čas a rekreáciu,
- vybavenie telocvične, športové a telocvičné pomôcky,
- učebnice, alternatívne učebnice, učebné materiály, pracovné zošity,
- doplnková literatúra pre žiakov, náučná literatúra, encyklopédie, krásna literatúra,
- literatúra pre učiteľov, metodické materiály,
- interaktívne výukové programy na nosičoch CD, DVD,
- audiotechnika a videotechnika,
- počítačová technika pre žiakov, zariadenie počítačovej učebne s napojením na internet,
- osobné počítače s príslušenstvom a napojením na internet pre vedenie školy, pedagogických pracovníkov i administratívnych zamestnancov školy,
- rozmnožovacia technika, výkonná kopírka na rozmnožovanie alternatívnych učebných materiálov,
- spotrebný materiál.

12. Podmienky na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní

Tieto podmienky sú rovnaké ako v každej škole, ktorú navštevujú žiaci príslušného veku. Škola svojimi organizačnými opatreniami zabezpečuje:

- zdravé prostredie učební a ostatných priestorov školy podľa platných technických a hygienických noriem (zodpovedajúca svetelnosť, teplota, nehučnosť, čistota, vetranie, hygienické vybavenie),
- primeranú veľkosť sedacieho a pracovného nábytku,
- vhodný režim vyučovania s rešpektovaním hygieny učenia a učenia sa,
- vhodnú štruktúru pracovného režimu a odpočinku žiakov, pedagogických pracovníkov i nepedagogických zamestnancov školy,
- stravovací a pitný režim adekvátny vekovým a individuálnym potrebám žiakov i zamestnancov školy,
- aktívnu ochranu žiakov i zamestnancov školy pred úrazmi,
- dostupnosť prvej pomoci (materiálnu i personálnu),
- súpis kontaktov na lekárske služby a služby pomoci pri nepredvídaných udalostiach,
- zákazu fajčenia, pitia alkoholu a používania iných škodlivín v škole a jej okolí,
- výrazné označenie všetkých nebezpečných predmetov a častí využívaných priestorov,
- pravidelnú kontrolu priestorov z hľadiska bezpečnosti a kontrolu plnenia bezpečnostných opatrení.

13. Osobitosti a podmienky na výchovu a vzdelávanie intelektovo nadaných žiakov s ďalšími špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Nadpriemerné intelektové nadanie sa môže rozvinúť aj u žiaka s postihnutím, žiaka chorého alebo zdravotne oslabeného, žiaka s vývinovými poruchami učenia alebo správania. Školský zákon zaraďuje takéto deti k žiakom so zdravotným znevýhodnením (§ 2 písm. k) a pokladá ich, rovnako ako žiakov s nadaním, za žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Tieto potreby musí diagnostikovať zariadenie výchovného poradenstva a prevencie (§ 2 písm. j). Intelektovo nadaný jednotlivec môže okrem mentálneho postihnutia trpieť prakticky ľubovoľným problémom či kombináciou problémov z oblasti zdravotného znevýhodnenia, a to po celú dobu vzdelávania, alebo iba v istom časovom či vývinovom období.

Ak má žiak školy pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním okrem nadania diagnostikované aj špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby vyplývajúce z jeho zdravotného znevýhodnenia, vzdeláva sa podľa individuálneho vzdelávacieho programu (§ 4 ods. 3 vyhlášky MŠ SR č. 307/2008 Z. z.), ktorý zohľadňuje nielen potrebu rozvíjať jeho nadanie, ale aj potrebu kompenzovať nedostatky vyplývajúce z jeho zdravotného znevýhodnenia. Za tvorbu tohto programu zodpovedá triedny učiteľ, ktorý pri tom spolupracuje so školským špeciálnym pedagógom alebo špeciálnym pedagógom príslušného zariadenia výchovného poradenstva a prevencie.

Pri príprave individuálneho vzdelávacieho programu a vo výchovno-vzdelávacej práci postupujú pedagogickí pracovníci školy pre žiakov s intelektovým nadaním v súlade so školským vzdelávacím programom a súčasne podľa metodických materiálov, ktoré pre jednotlivé druhy špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb schválilo ministerstvo školstva.

Škola pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním, na ktorej sa vzdelávajú žiaci so zdravotným znevýhodnením, zabezpečuje služby školského špeciálneho pedagóga (§ 130, ods. 3 písm. c) zákona č. 245/2008 Z. z.) alebo terénneho špeciálneho pedagóga (§ 131 ods. 2 zákona) v spolupráci s centrom špeciálno-pedagogického poradenstva. Pri starostlivosti o žiakov s rôznymi druhmi špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb spolupracuje tiež s centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, detskými, dorastovými

a príslušnými odbornými lekármi, prípadne ďalšími odborníkmi. Škola pre svojich žiakov zabezpečuje potrebné kompenzačné, rehabilitačné a špeciálne učebné pomôcky.

14. Zásady a podmienky pre vypracovanie školských vzdelávacích programov

Školský vzdelávací program predstavuje druhú úroveň participatívneho modelu riadenia výchovno-vzdelávacieho procesu. Poskytuje školám možnosť profilovať sa a vychádzať v ústrety potrebám a záujmom žiakov. Škola je otvoreným spoločenstvom; pozná požiadavky žiakov a rodičov, obce, špecifiká regiónu, a to všetko má premietnuť do konkrétneho obsahu a foriem vzdelávania, ktoré vo svojom programe ponúka.

Školský vzdelávací program je podľa § 7 ods. 1 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní základným dokumentom školy, podľa ktorého sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje. Vydáva ho riaditeľ školy po prerokovaní v pedagogickej rade školy a v rade školy. Zriaďovateľ si ho od riaditeľa môže vyžiadať na schválenie (§ 7 ods. 2 zákona). Ak ide o novozriaďovanú školu, odborné vypracovanie školského vzdelávacieho programu zabezpečí zriaďovateľ a prikladá ho k žiadosti o zaradenie školy do siete škôl a školských zariadení (§ 7 ods. 8).

Školský vzdelávací program musí byť vypracovaný v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania stanovenými školským zákonom a tiež v súlade s príslušným štátnym vzdelávacím programom (§ 7 ods. 3); v prípade školy pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním teda v súlade so štátnym vzdelávacím programom pre školy pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním. Súlad školského vzdelávacieho programu s týmito dokumentami kontroluje Štátna školská inšpekcia (§ 7 ods. 7).

Riaditeľ školy zverejní školský vzdelávací program na verejne prístupnom mieste (§ 7 ods. 9). Myslí sa tým výveska vo verejne prístupnom vestibule či predsieni školy, program môžu obsahovať písomné informačné a propagačné materiály o škole, mal by byť zverejnený na webovej stránke školy. Je vhodné, aby bol záujemcom prístupný aj na školskom odbore obecného úradu, resp. u zriaďovateľa školy.

Povinnú štruktúru školského vzdelávacieho programu vymedzuje § 7 ods. 4 školského zákona. **Obsah školského vzdelávacieho programu** je nasledovný:

1. názov,
2. vymedzenie vlastných cieľov a poslania výchovy a vzdelávania,
3. údaj o stupni vzdelania, ktorý sa absolvovaním programu alebo jeho ucelenej časti dosiahne,
4. vlastné zameranie školy (vrátane špecifik práce s intelektovo nadanými žiakmi),
5. informácie o dĺžke štúdia a formách výchovy a vzdelávania,
6. učebný plán,
7. učebné osnovy,
8. informáciu o vyučovacom jazyku školy,
9. informácie o podmienkach a spôsobe ukončovania výchovy a vzdelávania,
10. informácie o vydávaní dokladu o získanom vzdelaní,
11. personálne zabezpečenie,
12. opis materiálno-technických a priestorových podmienok,
13. opis podmienok na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní,
14. vnútorný systém kontroly a hodnotenia žiakov,
15. vnútorný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školy,
16. požiadavky na kontinuálne vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov školy.

Pri tvorbe školského vzdelávacieho programu sa uplatňujú nasledujúce **zásady**:

- V školskom vzdelávacom programe školy pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním sa odráža zameranie školy a stratégia, ktorú určuje vedenie školy spolu s obcou a regiónom s ohľadom na špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby nadaných žiakov, potreby ich osobnostného rozvoja i potreby spoločnosti, v ktorej budú žiaci aj neskôr svoje nadanie uplatňovať.
- Na tvorbe školského vzdelávacieho programu sa podieľa celý pedagogický zbor školy, program je výpoveďou školy o jej predstave kvalitného vzdelávania.
- Škola si môže pre svoj vzdelávací program vytvoriť názov, ktorý vystihuje jeho hlavné myšlienky.
- Programové zameranie školy sa profiluje pomocou školského učebného plánu, do ktorého škola zaradi predpísané povinné predmety a predmety alebo iné aktivity, ktorými využije tzv. voľné hodiny. V školskom učebnom pláne musia byť využité všetky, t. j. povinné i voliteľné hodiny, ktoré jej dáva štátny vzdelávací program k dispozícii.
- Škola môže mať aj viacero učebných plánov, ak má triedy s rôznym zameraním.
- Školský vzdelávací program umožňuje využiť jednotlivým žiakom aj individuálne vzdelávacie stratégie vymedzené v § 3 ods. 9 školského zákona.
- Školský vzdelávací program počíta s možnosťou vytvoriť individuálne vzdelávacie programy pre žiakov, ktorí okrem nadania majú aj iné druhy špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb.

Podstatnou zložkou školského vzdelávacieho programu sú **učebné plány** a **učebné osnovy**. Pri tvorbe učebných plánov možno postupovať nasledovne:

- Škola využije voľné hodiny na zvýšenie časovej dotácie povinných predmetov určených štátnym vzdelávacím plánom; v takom prípade sa počíta s obohacovaním obsahu týchto predmetov, ktoré sa vymedzí v učebných osnovách.
- Škola rozšíri učebný plán o nové predmety v súlade so svojím zameraním. Na stupni ISCED 2 sa odporúča zaradiť do učebného plánu hodiny tzv. obohatenia, ktoré boli navrhnuté na základe výsledkov pokusného overovania alternatívnej starostlivosti o intelektovo nadaných žiakov realizovaného v rokoch 1993-2007.
- Zvýšenie dotácie povinných predmetov a zaradenie nových predmetov možno kombinovať.
- V školskom vzdelávacom programe možno niektoré povinné predmety zlúčiť do tematických blokov, ak sa nezníži ich celková povinná dotácia a minimálny obsah stanovený vzdelávacími štandardami. Predmety možno integrovať v rámci tematickej oblasti (Človek a príroda, Človek a spoločnosť, Človek a svet práce, Umenie a kultúra), ale aj naprieč oblasťami (príklad: namiesto 4 hodín cudzieho jazyka a 4 hodín matematiky týždenne možno vyučovať 3 hodiny cudzieho jazyka a 5 hodín matematiky s tým, že jedna hodina matematiky je venovaná osvojovaniu si matematickej terminológie v príslušnom jazyku, resp. vyučovaniu matematiky v cudzom jazyku).
- Jednotlivé hodiny stanovené rámcovým vzdelávacím plánom možno v školskom učebnom pláne presunúť aj medzi ročníkmi, ak sa zachová minimálna predpísaná dotácia predmetu v rámci celého stupňa ISCED 2 a maximálny počet vyučovacích hodín v jednotlivých ročníkoch.

- V učebnom pláne treba riešiť aj spôsob realizácie povinných prierezových tém, a to ich zaradením do rozvrhu v rámci voľných hodín, alebo (častejšie) ich zapracovaním do učebných osnov, ktoré škola vypracúva pre každý vyučovaný predmet.
- Pri tvorbe osnov povinných učebných predmetov vychádza škola zo štátom schválených vzdelávacích štandardov, ktoré v niektorých predmetoch vzhľadom na nadanie žiakov primerane rozširuje. Pre predmety zaradené iba v školskom učebnom pláne musí škola vypracovať vlastné osnovy.

Pri tvorbe školského vzdelávacieho programu 2. stupňa základnej školy pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním možno využiť materiály, ktoré boli v predchádzajúcom období schválené Ministerstvom školstva SR na základe projektu pokusného overovania alternatívnej starostlivosti o intelektovo nadané deti v základnej škole s tým, že učebný plán sa upraví tak, aby bol v súlade s rámcovým učebným plánom štátneho vzdelávacieho programu (kapitola 7). Počet hodín jednotlivých povinných predmetov (prípadne ich blokov) nemôže byť menší, než určuje rámcový učebný plán. (Musí byť napr. zachovaný obsah a minimálna dotácia predmetov vzdelávacej oblasti Človek a svet práce.) Konkrétnym výstupom pokusného overovania je:

- *Učebný plán pre 5. – 9. ročník základnej školy pre žiakov s intelektovým nadaním* schválený Ministerstvom školstva SR dňa 11.9.2007 pod č. CD-2007-16821/35023-1:914 s platnosťou od 15.9.2007. Materiál je dostupný na www.statpedu.sk.

Pre tvorbu učebného plánu prvých štyroch ročníkov osemročného gymnázia pre žiakov so všeobecným intelektovým nadaním sa ponúka využiť

- *Učebný plán pre gymnázium s osemročným štúdiom pre žiakov s intelektovým nadaním* schválený Ministerstvom školstva SR dňa 11.9.2007 pod č. CD-2007-16821/35023-1:914 s platnosťou od 15.9.2007. Dostupný je na www.statpedu.sk.

Podrobnejšie informácie o spôsobe vzdelávania intelektovo nadaných žiakov, ktorý bol pokusne overovaný v Škole pre mimoriadne nadané deti a gymnáziu v Bratislave, možno získať aj na metodických odborných seminároch, ktoré táto škola pravidelne organizuje. Kontakt prostredníctvom www.smnd.sk.

Pri vzdelávaní žiakov so všeobecným intelektovým nadaním na stupni ISCED 2 možno primerane využiť aj niektoré informácie z *Informačno-metodického materiálu k organizácii výchovy a vzdelávania integrovaných intelektovo nadaných žiakov v 1. – 4. ročníku základnej školy* schváleného Ministerstvom školstva Slovenskej republiky dňa 25. augusta 2005 pod č. CD-2005-19375/26373-1:091 s platnosťou od 1.9.2005, aktualizovaného k 1.9.2008. Dostupný je na www.minedu.sk a www.vudpap.sk.